

הפיקוח על הוראת ה"גיאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

"גיאוגרפיה- אדם וסביבה", ו"מולדת, חברה ואזרחות"

מנהלת תחום דעת (מפמ"ר): פנינה גזית

נושא השיעור :

אובדן מזון- בואו נעבור לאורח חיים מקיים

פיתוח : דרורה נגב- מדריכה ארצית ל"גיאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"
שכתב גיל : ג' – ו' : יש לבצע התאמה לכול כיתה
משך השיעור : 2 שיעורים בני 50 דקות
רציונל למורה : מה משמעות "אובדן מזון", מדוע אנו נדרשים למנוע אובדן מזון בעולמנו? המורים נדרשים להסבר הנזק הסביבתי, הכלכלי והחברתי הנובע מאובדן מזון.

קונטקסט ברצף ההוראה : במסגרת הוראת המקצוע "מולדת, חברה ואזרחות", ו"גיאוגרפיה- אדם וסביבה".

כיתות ג' – ד' "מולדת, חברה ואזרחות", כיתה ג' : ציר 1 – **לחיות בסביבות משתנות**- מודולה ג' :
חינוך פיננסי - שינויים בהתנהגות כלכלית לאורך זמן. מגבלות כלכליות ברמה אישית, משפחתית ולאומית, קביעת סדרי עדיפות על פי שיקולים אישיים, השפעת ערוצי הצריכה על שיקולי דעת של ילדים ודחיית סיפוקים צרכנות נבונה. התמודדות עם משאבים מוגבלים, צרכנות נבונה וצרכנות "ירוקה", קשרי גומלין בין הפרט לחברה במסגרת הכיתה והסביבה הקרובה. שוויון הזדמנויות בקבלת תפקידים, הפרט תורם לחברה ונתרם בעשייתו. העלאת הצעות לפתרון.
כיתה ד' : ציר 1 – **לחיות בסביבות משתנות**- מודולה ב' : שינויים סביבנו- התמודדות מערכות חברתיות וגופים ארגוניים – מוסדיים עם שינויים ; אחריות ציבורית. מודולה ג' : שינויים בהתנהגות כלכלית לאורך זמן- חוקים ותקנות כבסיס להשתלבות כלכלית.
ציר 2 - **אנחנו אזרחים במדינת ישראל**- מודולה ה' : מוסדות וארגונים ציבוריים, ארגוני המתנדבים הפועלים ביישוב, מודולה ו' : איך ראוי להתנהג כתברים בחברה? קבלת החלטות בדבר ביצוע התנהגויות למען החברה- ביישוב, במדינה, מה לשפר? מה לשמר? מה לשנות?
כיתות ה' – ו' "גיאוגרפיה- אדם וסביבה", "גיאוגרפיה", "אדם וסביבה באגן הים התיכון"-
כיתה ה' : פרק 3. האדם – תרבות, חברה וכלכלה באגן הים התיכון, 4. כלכלה – הים כמוקד מרכזי בכלכלת האזור : מישורי החוף שסביב הים כמוקדי חקלאות ים תיכונית ייחודית- ייצור מזון.

כיתה ו' : "הארץ לאזוריה וירושלים בירת ישראל"- פרק 4.2.3 מאפייני הכלכלה באזור שלי : חקלאות וייצור מזון. עיסוק בדילמות אקטואליות ומורכבות : כיצד למנוע אובדן מזון.

מטרות תוכן :

- מודעות מוגברת לנושא "אובדן מזון"
- הכרות עם מאפייני אורח חיים מקיים

הפיקוח על הוראת ה"גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

- הכרות עם בעיות סביבתיות של סילוק והטמנת פסולת
- הכרות עם תהליך ייצור המזון

מטרות משנה/אופרטיביות: (קוגניטיביות, ערכיות וחברתיות) (עפ"י תוכנית הלימודים)

- הערכה להשקעת עבודה ומלאכה
- פיתוח חשיבה ערכית המתחשבת בצדק, צדק חלוקתי, חמלה לחלש, ושוויון
- מושגים:** אובדן, ייצור מזון, ייצור חקלאי, ייצור תעשייתי, קיימות, זיהום סביבתי, סילוק פסולת, קומפוסטציה, מטמנות, מחזור ושימוש חוזר, בזבוז משאבי טבע, תשומות

מיומנויות:

- חשיבה: העלאת אפשרויות, טיעון, ניתוח והסקת מסקנות.
- מחשב: חיפוש מידע, שיתוף מידע, שימוש במפות אינטראקטיביות.
- כישורי עבודה בצוות: נטילת תפקיד, שיתוף פעולה.
- חשיבה מסדר גבוה: זיהוי בעיה, ביקורתיות, הערכת ממצאים.
- מיומנויות תקשורת: העברה והחלפת מסרים במליאה.
- ערך מוסף להוראה: הנעה ללמידה, המחשת תופעות, שיח ודיון להעצמת חשיבה.
- הפקת מידע: שימוש באמצעים דיגיטאליים שונים.
- חינוך לערכים: ערך כבוד האדם, שוויון, כבוד לחלש, הזכות לחיות בכבוד.

מקורות למורה:

- "[אבדן מזון - השלכות חברתיות, סביבתיות וכלכליות](#)", משרד מבקר המדינה, דוח שנתי 65 ג', תשע"ה, 2015.
- "[מיליארד רעבים ואתם לא גומרים מהצלחת?](#)", ה"דה מרקר", נטע אחטוב; ינואר 2013
<http://www.haaretz.co.il/magazine/1.1919592>
- "איך מאבדת ישראל מזון", ה"דה מרקר", קורן אורה; אפריל 2015
<http://www.themarker.com/news/1.2613902>
- "[שימור פירות וירקות בבית הצרכן](#)", מכון וולקני, מינהל המחקר החקלאי.
- "[1.3 מיליארד טון מזון מתבזבזים כול שנה](#)", "הפורטל הישראלי לחקלאות וטבע", אפריל, 2015.
- [הצלת מזון: מבט בינלאומי](#); דנה שפירא, מנהלת מחקר Lexidale, "לקט ישראל" – חברה להצלת מזון, 2013
- [דף עמדה בנושא: אובדן תוצרת מזון](#) - היבטים הלכתיים, חותם- פורום תורני מקצועי, 2015
- "[מזון מושמד בגלל כשרות והימנעות מתרומות](#)", ירון דרוקמן, ynet, 5.2015

הפיקוח על הוראת ה"גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

רלוונטיות לעולמו של התלמיד: בעידן של התחממות גלובלית, שינויי אקלים, תהליך מדבור עולמי ושינויים כלכליים גלובליים חשובה מודעות עמוקה לאימוץ אורח חיים מקיים, בעולם של חוסר וודאות והגירה מוגברת ממדינות עניות למדינות מפותחות.
מיקום השיעור: פעילות בסביבת הבית, בסביבת המגורים, בכיתה.

מהלך השיעור

השיעור מוצג בצורה מודולארית. מוצעות מגוון אפשרויות לבחירה. כול מורה יחליט מה הוא בוחר לכיתתו מבין האפשרויות, עד כמה להעמיק, עד כמה להרחיב. כמה שיעורים יוקדשו לנושא.
הצעות לפעילויות מטרימה: כשבוע לפני הוראת הנושא "אובדן מזון" מוצע לבחור באחת מן ההצעות לפעילות בבית, בהתאם לגיל התלמידים - **תוך שיתוף פעולה בבית ובמשפחה**:
- התלמידים יאספו מידע לגבי כמות המזון הנזרקת במהלך שבוע בבית המשפחה. יתעדו מה זורקים, יצלמו את כמות המזון המושלך לפח.
- התלמידים יאספו את המזון הנזרק מידי יום לתוך שקית נפרדת או מיכל נפרד [שאריות, מזון מקולקל, פירות, ירקות, מזון יבש וכו']. בסיום השבוע [או מידי יום] ישקלו את שקית האשפה. יחשבו את סה"כ משקל המזון שנזרק כול השבוע.
- שאלון חקר ביישוב המגורים: התלמידים יעברו בין תושבי השכונה ויעבירו שאלון [ראה נספח מס. 1]. תוצאות השאלונים יועלו על גבי גיליון אלקטרוני ויפּלחו. המסקנות יוצגו במליאה.
- שיתוף פעולה בין מספר בתי ספר ו/או יישובים: תיערך השוואת נתונים שנאספו באמצעות הפעולות המוצעות שלהלן.

פתיחה: כ- 10 דק'

ציוד: מחשב + מקרן + אינטרנט

המורה יבחר את אחד הסרטונים המצורפים לאחר שיבחן התאמתו לבני הגיל והכיתה:
- הטלביזיה החברתית, "יום המזון העולמי- 16 לאוקטובר, 2013", הצלת מזון ואובדן מזון: 08: 2 דקות.

<https://www.youtube.com/watch?v=8es9G91uNww>

- לקט ישראל, "אובדן והצלת מזון", עודפי מזון לנזקים: 0: 41 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=0vfpXHHLwll>

- מנכל לקט ישראל, גידי קרוך מרואיין בערוץ 20 ע"י לינוי גפן: נוב' 2014 [חוק למניעת זריקת](#)

<https://www.youtube.com/watch?v=GzOO5tcWdoo> מזון, 3: 41 דקות

- מנכל לקט ישראל, גידי קרוך מרואיין בערוץ 2: נוב' 2014, 3: 55 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=xWpfUtfDKhg>

מדינת ישראל

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף חברה ורוח

הפיקוח על הוראת ה"גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

- פעילות והתנדבות ב"לקט ישראל"- בנק המזון הלאומי, 57: 5 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=Sy7K3XuiZDw>

- הגיל הרך- ערוץ הופ "מהפך בפת" – רחוב סומסום ; 14: 2 דקות

<https://www.youtube.com/watch?v=-26rwjivPM>

לאחר הצפייה יתקיים דיון : שאלות לדוגמא

מה הנושא המופיע בסרטון?

מדוע מדובר בסוגיה מורכבת? [תשובה אפשרית: אובדן מזון כרוך במודעות של ילדים ומבוגרים, בארץ ובעולם. בנושא ייצור ומכירת מזון מעורבים אינטרסים כלכליים וכוונות מתנגשות, בעלי האינטרסים רבים: יצרני המזון בתחום החקלאות, יצרני מזון בתחום התעשייה, מפעלים ומועסקים הקשורים באופן ישיר ועקיף (נהגים, בעלי מרכולים ועובדיהם, בעלי מסעדות, יצרני אריזות, פרסומאים, וכו'). לנזקים ועניים חסר מזון בזמן שבמקומות אחרים זורקים מזון. הייצור של המזון בעולם נמצא בסכנה בשל שינויי מזג האוויר וההתחממות הגלובלית, עליית מפלס הים עלולה להציף שטחי חקלאות באזורי חוף, ההתחממות והמדבור מיבשת אזורי חקלאות בגבול המדבר, מדובר בנושא מורכב.

מה נגע לליבך בעת הצפייה בסרטון? מה הסרטון הזכיר לך?

האם למדת משהו שלא ידעת בעת הצפייה בסרטון?

גוף השיעור: 15 עד 20 דק'

ציוד: טבלט לכול זוג תלמידים או שימוש במחשבים וקישור אינטרנטי

חלופה: המורה יכין קטעי מידע וקטעי מאמרים על גבי כרטיסיות עבור התלמידים.

לפניכם ציטטה מתוך מאמר בעיתון גלובס: "שווי המזון המבוזבז בישראל: כ-18 מיליארד שקל

ב-2015". [6.1.2016]

גידי כרוך, מנכ"ל לקט ישראל, מציין כי "הבסיס המרכזי של פעילות הצלת המזון אינו נדבנות או צדקה, אלא פעילות כלכלית חליפית לייצור מזון, שהיא כדאית באופן ישיר למשק הלאומי. כל זאת כמובן בנוסף לתרומה החשובה להקטנת אי-השוויון במשק ולתרומה הסביבתית. המינוף הכלכלי של הצלת מזון הופך את הפעילות למשמעותית לכלכלת המדינה ולכלכלת הפרט. ככל שיורחבו מקורות הצלת המזון, כך ניתן יהיה לתת ערך כלכלי גדול יותר למינוף." יש לפרש על גבי הלוח את המילים הקשות.

הדובר מציין מספר נושאים המשולבים בנושא אובדן המזון. התלמידים יבחנו את הנושאים המופיעים בציטוט ולאחר שיציגו את מסקנותיהם יתקיים בכיתה דיון.

המורה תחלק את התלמידים לזוגות. כול זוג תלמידים יבחן תחום אחר הקשור לנושא הנלמד:

- הקשר בין איכות סביבה לאובדן מזון

- זיהום סביבה ואובדן מזון

הפיקוח על הוראת ה"גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

- הוצאות המשפחה ואובדן מזון
- תכנון הצריכה הביתית ואובדן מזון
- אי שוויון ועוני ואובדן מזון
- חלופות לייצור מזון
- נזק כלכלי ואובדן מזון
- נושאים נוספים לפי ראות עיני המורה

התלמידים יחפשו מידע במאגרי מידע, במאמרים ויכינו שקף אחד או שניים למצגת שיתופית בנושא "אובדן מזון".

הנחיות ליצירת מצגת שיתופית באתר "כלים קטנים גדולים".

כול שקף יכול להסבר קצר לנושא שהתלמידים בדקו. התלמידים יציגו בפני המליאה את התובנות המרכזיות אליהן הגיעו.

סיכום: המורה תחזור לציטוט שהוצג בתחילת השיעור.

הכיתה תדון בנאמר בציטוט. מה הן הסיבות לכך שמניעת אובדן מזון איננה נדבנות או צדקה, אלא פעילות כלכלית משמעותית ופעילות חשובה למען הסביבה.

יישום: האם חל שיפור בבית שלי בעקבות המודעות ל"אובדן מזון"?

התלמידים יבחנו אם חל שיפור בכמות המזון הנזרקת וישקלו אותו במהלך שבוע/ שבועיים. את הנתונים הישנים לגבי זריקת מזון [שביצעו במהלך הפעילות המטרימה] ואת הנתונים החדשים יעלו על גבי גיליון אלקטרוני. אפשר ליצור גרף באמצעות הנתונים שמצאו התלמידים.

בכיתה:

התלמידים ינסחו כללים להפחתת אובדן מזון: בזמן רכישת המזון בחנויות; בזמן הבאת המזון הביתה; במצב שבו נותרים עודפי מזון.

את הכרזות יתלו בכיתה ובמסדרונות בית הספר. יכינו שלט לתלייה על גבי המקרר בבית.

העשרה/ הרחבה:

סיור ביישוב: הסיור יכול להתקיים במסגרת שעה או שעתיים באזור בית הספר;

אפשרות נוספת: במסגרת שיעורי בית יחולקו התלמידים לחוליות ויסיירו בשכונת מגוריהם.

בסיור יבדקו התלמידים ויאספו מידע בנושא "אובדן מזון", כמו:

- אזור פחי זבל סביב בתי אוכל ומסעדות. האם נזרק שם מזון רב? מה מצב המזון הנזרק האם הוא מאפשר העברה לנזקקים?

מה מצב הפחים בבתי משותפים, בתי דירות.

- היכן נמצאים במרחב היישובי אזורים הדורשים פעילות הסברתית להעלאת המודעות בנושא "אובדן מזון", כיצד התלמידים בכיתה יכולים להתגייס לפעילות לעידוד מודעות סביבתית וחברתית.

ממצאי הסיור יועלו על גבי מפת גוגל. הנחיות ליצירת מפת גוגל שיתופית.

הפיקוח על הוראת ה"גאוגרפיה- אדם וסביבה" ו"מולדת, חברה ואזרחות"

מומלץ לדאוג להעביר מפה זו בצירוף מכתב התייחסות מתלמידי הכיתה לראש הרשות ולמועצת היישוב. אפשר לבקש להסביר בפני מליאת הרשות המקומית את חשיבות מניעת אובדן מזון.

סיכום ורפלקציה: מה למדתי היום? **משפט** אחד או שניים על הנלמד בשיעור.

1-3 **מושגים** עיקריים שבהם עסקנו בשיעור- ופירושים.

מה אני יכול לעשות למען מניעת "אובדן מזון" בבית שלי? בקרב משפחתי? בבית הספר? בשכונה? ביישוב?

כיצד אני יכול לפעול במוסדות היישוב/ הקהילה/ המדינה למען הנזקקים למזון, ומניעת אובדן מזון?

מקורות:

"גלובס" <http://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001093508>

"לקט ישראל" [אובדן מזון במדינות העולם](#)

[הנחיות ליצירת מצגת שיתופית](#) באתר "כלים קטנים גדולים".

[הנחיות ליצירת מפת גוגל שיתופית](#).

נספח מס. 1

שאלון לתושבים - אובדן מזון

1. האם המושג "אובדן מזון" מוכר לך?

כן לא

2. מה משקל המזון אשר לדעתך נזרק במהלך שבוע בביתך?

יותר מ- 1 ק"ג

כ- 1 ק"ג

500 גר' עד 1 ק"ג

פחות מחצי ק"ג

3. האם לדעתך ניתן לצמצם את כמות המזון הנזרק במהלך השבוע?

4. מה יכול לעזור למשפחתך לצמצם את כמות המזון הנזרקת במהלך השבוע?

לצמצם את כמות המזון הנרכשת כול שבוע

לצמצם את כמות המזון המוגשת מידי ארוחה

ללמוד דרכים לאחסון מזון [מזון יבש ומזון לח]

לקבל מתכונים לבישול באמצעות שאריות מזון

להעביר תרומת מזון קבועה לנזקקים

לייצר קומפוסט ביתי משותף לשכני הבית

להפריד פסולת מזון במערך היישובי, לפחים מיוחדים

לעודד את בני המשפחה לאכול יותר פירות וירקות

ללמד את בני המשפחה לאכול גם פירות וירקות מעוותים או פגומים

להאזין לקמפיין לצמצום "אובדן מזון" באמצעי התקשורת

ללמוד לתכנן רכישת מזון לפי כמויות

להקפיד להבחין בעת הרכישה על תאריכי תפוגה של מזון